

foto: NE

Gabriela Kaczmarek, Urząd Regulacji Energetyki

Zmiany okresu obowiązywania taryf

dla przedsiębiorstw obrotu

Sektor energetyczny, jak wiele innych strategicznych gałęzi gospodarki, wymaga reform zmierzających do uruchomienia kolejnych mechanizmów rynkowych, zarówno w kontekście organizacyjnym jak i prawnym. Przedsiębiorstwa energetyczne, posiadające koncesje na obrót energią elektryczną zostały zwolnione – w październiku 2007 roku – z obowiązku przedkładania Prezesowi URE taryf do zatwierdzenia¹ z dniem 1 stycznia 2008 roku.

Analicyści szacowali, że uwolnienie cen energii elektrycznej może spowodować skokową podwyżkę o ok. 10-15%, a później ceny energii będą stopniowo zbliżać się do poziomu 55-60 euro/1 MWh (przy obecnej cenie ok. 40/MWh). W listopadzie 2007 r. Prezes URE wezwał jednak przedsiębiorstwa energetyczne², które sprzedają energię gospodarstwom domowym³, do przedstawienia taryf do zatwierdzenia i obecnie taryfy dla energii elektrycznej ustalane są przez przedsiębiorstwa obrotu jedynie dla gospodarstw domowych (stanowiących ok. 20% rynku). W stosunku do odbiorców energii elektrycznej innych niż gospodarstwa domowe nastąpiło

uwolnienie cen energii elektrycznej. Datą pełnego uwolnienia – jak wynika z zapowiedzi Prezesa URE – może być styczeń 2009 roku⁴.

Zgodnie z regulacją zawartą w art. 49 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne⁵, Prezes URE może zwolnić przedsiębiorstwo energetyczne z obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia jeżeli stwierdzi, że działa ono w warunkach konkurencji⁶. Przy podejmowaniu decyzji Prezes URE bierze pod uwagę takie cechy rynku energii, jak: liczba uczestników i wielkość ich udziałów w rynku, przejrzystość struktury i zasad funkcjonowania rynku, istnienie barier dostępu do rynku, równoprawne trak-

towanie uczestników rynku, dostęp do informacji rynkowej, skuteczność kontroli i zabezpieczeń przed wykorzystywaniem pozycji ograniczającej konkurencję, dostępność do wysoko-wydajnych technologii.

Po 1 stycznia 2008 r. przedsiębiorstwa obrotu energią elektryczną – działając w warunkach konkurencji – występują do Prezesa URE z wnioskami o skrócenie okresu obowiązywania taryf dla energii elektrycznej, z wyłączeniem wspomnianych już taryf dla gospodarstw domowych. Do wniosków załączają informację o wprowadzeniu nowych cen, nie wcześniej niż przed dostosowaniem warunków umów do nowego stanu prawnego. Zmiana cen

energii może być dokonana po poinformowaniu o tym odbiorców. Wraz z informacją o planowanej zmianie cen energii elektrycznej odbiorcy energii elektrycznej powinni otrzymać od przedsiębiorstwa obrotu informację o prawie do wypowiedzenia warunków umowy, prawie do zmiany sprzedawcy oraz rzeczywistych możliwościach dokonania takiej zmiany.

Ponowna analiza sytuacji na rynku energii elektrycznej, a zwłaszcza ta dokonana w kontekście segmentu, który obejmuje gospodarstwa domowe, spowodowała zmianę podejścia Prezesa URE do kwestii zwolnienia przedsiębiorstw obrotu z obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia i dostarczyła argumenty – jak twierdzą eksperci – za odrębnym podejściem do tematu ochrony konsumentów⁷. Trzeba się tu bowiem liczyć: z uwarunkowaniami historycznymi, słabą (co do zasady) pozycją odbiorcy na rynku oraz ograniczonymi informacjami w tym zakresie, wrażliwością na zmiany ceny, brakiem dostępu do alternatywnych źródeł zaopatrzenia, niewielką świadomością co do możliwości zmiany dostawcy (skorzystania z prawa wyboru sprzedawcy). Do-

tychczasowe doświadczenia pokazują, iż nie tylko w Polsce tacy odbiorcy energii elektrycznej jak gospodarstwa domowe nie są skłonni (i nie są jeszcze przygotowani) do świadomego dokonania wyboru sprzedawcy, bowiem nie mają możliwości profesjonalnego porównania dostępnych na rynku ofert, nie znają specyfiki rynku i jego struktury. Samo prawo wyboru sprzedawcy energii elektrycznej nie zabezpiecza w sposób wystarczający interesu gospodarstw domowych. Zastępują one na ochronę normatywną i socjalną, co rodzi potrzebę odpowiedniego ukształtowania na nowo prawa wewnętrznego w tym zakresie i świadomości. Do tego czasu zasadne jawi się działanie regulatora w zakresie zatwierdzania taryf dla tej grupy. Dzięki temu odbiorcy energii w gospodarstwach domowych mają poczucie bezpieczeństwa, a nawet ochrony np. przed wstrzymaniem dostaw energii z powodu braku możliwości ponoszenia zbyt wysokich opłat.

W dyrektywie 2003/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r., dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej (Dz. Urz. WEL 176, poz.

37, z późn. zm.), przewidziano możliwość wprowadzenia przez państwa członkowskie dodatkowych instrumentów ochronnych o charakterze użyteczności publicznej⁸. Opublikowany projekt założeń Europejskiej Karty Praw Odbiorców Energii także podkreśla wagę rozważań w omawianej kwestii.

Dotychczasowy tryb wprowadzania do stosowania taryf dla energii elektrycznej, zatwierdzanych przez Prezesa URE, nie ma zastosowania dla cen energii ustalanych przez same przedsiębiorstwa obrotu, po zwolnieniu ich przez Prezesa URE z obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia. Tryb ten nadal jest aktualny w odniesieniu do zatwierdzanych przez wspomniany organ stawek opłat za usługi przesyłowe i dystrybucyjne, świadczone przez przedsiębiorstwa sieciowe.

Reasumując powyższe należy uznać, że otwarcie rynku energii niesie za sobą nie tylko ekonomiczne szanse, ale również może oznaczać trudności i zagrożenia społecznie słabej grupy odbiorców.

Przedstawione wystąpienie stanowi wyraz wiedzy oraz poglądów autora i nie powinno być inaczej interpretowane.

1) Por. R. Zasuń: Prąd wolny, ale za to dużo droższy, Gazeta Wyborcza z dnia 2 listopada 2007 r.; Zdaniem Prezesa URE rynek obrotu energią elektryczną uznano za konkurencyjny, bowiem: 1) obowiązujący porządek prawny, wyznaczony głównie treścią Prawa energetycznego i innych aktów prawnych, ma na celu zapewnienie równoprawnego traktowania wszystkich uczestników rynku, 2) wyeliminowano w sposób systemowy dotychczasowe ograniczenia rozwoju rynku hurtowego (np. kontrakty długoterminowe, zasady rynku bilansującego), wraz z uwolnieniem cen, 3) dokonano rozdziału prawnego działalności sieciowej i handlowej w przedsiębiorstwach pionowo zintegrowanych (spółkach dystrybucyjnych), a tym samym wzmocniono przejrzystość struktury i zasad funkcjonowania rynku, 4) liczba uczestników rynku energii i wielkość ich udziałów nie stanowi bariery do rozwoju konkurencji, 5) otwarto – z dniem 1 lipca 2004 r. – rynek energii dla odbiorców niebędących gospodarstwami domowymi i zapewniono prawo zakupu energii od dowolnie wybranego sprzedawcy, co pozwoliło wypracować działania zmierzające do pełnego uwolnienia cen energii, 6) odbiorcy niebędący gospodarstwami domowymi mogą w pełni wykorzystać informacje rynkowe przekazywane przez sprzedawców i dystrybutorów energii.

2) Por. wirtualnemedia.pl: URE: przedsiębiorstwa energetyczne mają przedstawić taryfy – 10 grudnia 2007 r.

3) W Komunikacie dla PAP, Prezes URE wskazał, że grupa takich odbiorców energii jak gospodarstwa domowe winna być chroniona w procesie uwalniania cen. W przypadku tych odbiorców (konsumentów) istnieje wciąż zjawisko asymetrii informacyjnej, skutkującej tym, że gospodarstwa domowe nie mogą być uznane za świadomych uczestników rynku. Ta grupa odbiorców ma możliwość korzystania z prawa swobodnego wyboru sprzedawcy energii (tzw. zasada TPA) dopiero od dnia 1 lipca 2007 r. – por. wirtualnemedia.pl: URE: Przedsiębiorstwa energetyczne mają przedstawić taryfy.

4) Por. wirtualnemedia.pl: Według URE ceny energii mogą być uwolnione w styczniu 2009 – 20 stycznia 2008 r.

5) (Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625, Nr 104, poz. 708, Nr 158, poz. 1123, Nr 170, poz. 1217 oraz z 2007 r. Nr 21, poz. 124, Nr 52, poz. 343, Nr 115, poz. 790 i nr 130, poz. 905).

6) Rynek konkurencyjny, definiowany przez Prezesa URE w stanowisku opubl. w Biuletynie URE z 2000 r. Nr 4 (lipiec 2000), to rynek, na którym w wyniku wolnej gry podaży i popytu zostaje wyznaczona cena transakcji, a odbiorca ma prawo swobodnego wyboru dostawcy oraz jego zmiany, bez ponoszenia nadmiernych kosztów, a także decydowania o wielkości swoich zakupów. Na rynku konkurencyjnym każdy z podmiotów funkcjonuje w otoczeniu podobnych warunków zewnętrznych. Zawierane na nim transakcje poddane są regulacjom cywilno-prawnym lub zwyczajowym, a informacja na temat cen oferowanych dóbr jest powszechnie dostępna. Rynek nie jest tworem samoistnym. Jest zawsze wypadkową praw i decyzji zarówno politycznych jak i ekonomicznych czy administracyjnych. Potrzebuje przede wszystkim odpowiedniej infrastruktury prawnej i organizacyjnej oraz instytucjonalizacji. Rozważając decyzje o zwolnieniu przedsiębiorstw z obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia należy wziąć pod uwagę następujące kryteria (atributy) rynku: 1) odpowiednia liczba uczestników, 2) pozycja przedsiębiorstwa określona udziałem w rynku, 3) bariery wejścia i wyjścia z rynku, 4) homogeniczność handlowa towaru bądź usług, 5) przejrzystość struktury i zasad funkcjonowania, 6) równość praw i zasad dostępności uczestników do informacji rynkowej, 7) kontrola i nadzór zabezpieczające przed kartelizacją (zmową) rynkową, 8) dostępność do wysokowydajnych technologii. Uruchomieniu procesów konkurencyjnych sprzyjają takie czynniki, jak: nadwyżka podaży energii elektrycznej nad popytem, wdrażanie zasady dostępu stron trzecich do sieci, zdźwersyfikowana struktura podmiotowa, system koncesjonowania minimalizujący administracyjne bariery wejścia na rynek i wyjścia z niego, prywatyzacja podmiotów sektora elektroenergetycznego, tworzenie instytucjonalnej infrastruktury rynku. Wymienione okoliczności nie są jednak wystarczające do uznania określonego rynku za konkurencyjny. Istotne są również takie uwarunkowania, jak: poziom rozwoju towarowych rynków energii, równy dostęp do informacji, siła rynkowa przedsiębiorstw, dywersyfikacja struktury własnościowej.

7) Zgodnie z art. 22 kc., za konsumenta uważa się osobę fizyczną, dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zarobkową.

8) Przyjęto, że państwa członkowskie podejmą właściwe środki dla ochrony odbiorców końcowych, w szczególności zapewniające wprowadzenie odpowiednich zabezpieczeń chroniących słabych odbiorców, łącznie ze środkami pomagającymi tym odbiorcom uniknąć odłączenia – por. I. Figaszevska: O konieczności ochrony gospodarstw domowych słabych ekonomicznie na rynku energii elektrycznej oraz gazu, „Biuletyn Urzędu Regulacji Energetyki” Nr 1 z dnia 2 stycznia 2008 r.